

TALABALARDA KASBIY MULOQOT MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH

Karimova Nilufar Xudayberdiyevna

O‘zDJTU, Pedagogika va psixologiya kafedrası o‘qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20093001>

Annotatsiya. Mazkur maqolada talabalarda kasbiy muloqot madaniyatini rivojlantirishning pedagogik va ijtimoiy ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, kasbiy muloqotning mazmuni, uning asosiy komponentlari, oliy ta‘lim jarayonida kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish usullari hamda zamonaviy ta‘lim texnologiyalarining o‘rni tahlil qilingan. Talabalarda nutq madaniyati, muomala etikasi va jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: kasbiy muloqot, muloqot madaniyati, kommunikativ kompetensiya, talaba, oliy ta‘lim, nutq madaniyati, pedagogik texnologiyalar.

Bugungi globallashuv va axborotlashuv jarayonida har bir mutaxassisdan nafaqat chuqur kasbiy bilim, balki yuqori darajadagi muloqot madaniyati ham talab etilmoqda. Ayniqsa, oliy ta‘lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalarda kasbiy muloqot ko‘nikmalarini shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Chunki samarali muloqot jamoadagi hamkorlikni mustahkamlaydi, kasbiy faoliyat samaradorligini oshiradi va shaxsning ijtimoiy faolligini rivojlantiradi.

Kasbiy muloqot madaniyati insonning o‘z fikrini aniq, ravon va madaniyatli tarzda ifodalashi, suhbatdoshni hurmat qilishi hamda professional etikaga amal qilishi bilan belgilanadi. Shu sababli talabalarda ushbu kompetensiyalarni shakllantirish zamonaviy ta‘limning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sanaladi.

Kasbiy muloqot madaniyatining mazmuni. Kasbiy muloqot madaniyati — bu mutaxassisning xizmat jarayonida odob-axloq qoidalariga rioya qilgan holda samarali aloqa o‘rnatish qobiliyatidir. U quyidagi tarkibiy qismlarni o‘z ichiga oladi:

- nutq madaniyati;
- tinglash va tushunish ko‘nikmasi;
- muomala etikasi;
- konfliktlarni boshqarish;
- jamoada ishlash qobiliyati;
- axborotni to‘g‘ri yetkazish mahorati.

Talaba ushbu ko‘nikmalarni o‘zlashtirishi orqali kelajakdagi kasbiy faoliyatida muvaffaqiyatga erishadi. Talabalarda kasbiy muloqotni rivojlantirish omillari Talabalarda kasbiy muloqot madaniyatini rivojlantirish bir qator pedagogik omillarga bog‘liq:

1. Interfaol ta‘lim metodlari

Bahs-munozara, “Aqliy hujum”, debat, rolli o‘yinlar va taqdimotlar talabalarning erkin fikrlash va nutq faoliyatini rivojlantiradi. Ayniqsa, jamoaviy ishlashga asoslangan mashg‘ulotlar muloqot madaniyatini shakllantirishda samarali hisoblanadi.

2. Pedagogning shaxsiy namunaliligi

O‘qituvchining nutqi, muomala uslubi va kommunikativ madaniyati talabalarga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Pedagog o‘z faoliyatida madaniyatli muloqot namunalarini namoyon etishi zarur.

3. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari

Onlayn ta’lim platformalari, virtual seminarlar va multimedia vositalari talabalar kommunikativ faolligini oshiradi. Raqamli muhitda ham etik me’yorlarga amal qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

4. Mustaqil ta’lim va amaliy mashg’ulotlar

Talabalarning ilmiy maqola yozishi, taqdimot tayyorlashi va amaliyot jarayonida jamoa bilan ishlashi ularning kasbiy muloqot kompetensiyasini rivojlantiradi. Kasbiy muloqot madaniyatini shakllantirishning ahamiyati. Kasbiy muloqot madaniyatiga ega bo’lgan mutaxassis:

- o’z fikrini aniq bayon qiladi;
- hamkasblar bilan samarali hamkorlik qiladi;
- nizoli vaziyatlarni madaniyatli hal etadi;
- rahbar va mijozlar bilan to’g’ri munosabat o’rnatadi;
- professional imidj yaratadi.

Shu bois oliy ta’lim muassasalarida kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilishi lozim.

Xulosa. Talabalarda kasbiy muloqot madaniyatini rivojlantirish zamonaviy ta’limning dolzarb masalalaridan biridir. Chunki muloqot madaniyati mutaxassisning kasbiy muvaffaqiyati va ijtimoiy faoliyatida muhim o’rin tutadi. Oliy ta’lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish, pedagogik hamkorlikni rivojlantirish hamda axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish orqali talabalarning kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirish mumkin. Natijada jamiyat uchun raqobatbardosh, madaniyatli va professional mutaxassislar tayyorlanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Muslimov N.A. Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. – Toshkent, 2015.
2. Tolipov O’., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent, 2017.
3. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2011.